

EEN GROTE BOODSCHAP

Fie van Dijk

Der liebe Gott sieht alles, zegt Brecht. Ik hoop dat der liebe Gott ook ziet dat Brecht nogal eens misbruikt wordt. Wie een zin als *Ein Kind hält den Mund* kan citeren als hij over het werk van Martin Bartling schrijft, heeft een bord voor zijn kop of heeft Martin niet begrepen.

Maar ik hoef Martin niet te verdedigen. Die weet wel hoe hij op autoritaire iemanden moet reageren: 'Natuurlijk een vraag'; 'Ook een zeer reëel punt'¹, en rustig doorwerken. Want je kan pas fouten maken als je aan 't werk bent. Loek Zonneveld had Martin dan ook moeten uitdagen met vragen over de achtergronden van dat werk. Vragen als: hoe zie je die wereldoriëntatie in een historisch perspectief, en binnen een bepaalde klasse-analyse. Wat hij nu heeft gedaan, is geloven op zondag. Maar 's maandags sta je voor de klas. En wat dan?

Martin Bartling gaat ervan uit dat een methode niet losstaat van de inhoud en andersom. Loek Zonneveld maakt, de fout dat hij inhoud en methode scheidt door de klemtoon op de inhoud (boodschap) te leggen. Hij stelt zich dogmatisch op en haalt de normen waarmee je waarden gaat toetsen van buitenaf: bij Marx. Daarmee loop je wel 't gevaar dat je de mensen die deze gedachten niet geïntegreerd hebben, opium toedient. Bovendien ga je er dan van uit dat er maar één realiteit bestaat, en één absolute waarheid; 'n aardige basis voor een dictatuur. Volgens Roger Garaudy, jarenlang de ideoloog van de Franse communistische partij (hij verliet die omdat volgens hem de partij niet soepel genoeg reageerde op nieuwe situaties, en vastliep in dogmatische en fantasieloze bureaucratie) berust de dialectiek van Marx echter op een *kritisch* kennisbegrip. Dat beschouwt kennis niet als een afspiegeling, maar als een *handeling* waarmee je de ervaring die uitmaakt wat de waarheid is met voortdurend herzienbare hypothesen en modellen tegemoet treedt.²

Spelen met het *etiket* marxist - daar heb ik geen boodschap aan. Uit zijn hele betoog blijkt echter dat Loek Zonneveld niet snapt wat het woord *dialog* inhoudt. *Dialog* betekent samen met anderen gaan ontdekken wat belangrijk is in 't leven, jouw ervaringen en jouw toetsen van die ervaringen plaatsen naast die van anderen, en langzamerhand komen tot 't toetsen van elkaars normen en waarden. Dat is een *bewustwordingsproces*.

Natuurlijk staat bewustwording in een historisch perspectief: je moet jouw situatie *nu* zien in de dimensie van verleden-heden-toekomst. Wie niet ziet hoe 't zo gekomen is en wie niet naar een toekomst werkt, leeft alleen maar in het heden, één-dimensionaal. Ons onderwijs is nogal gericht op individualisering, prestatie, promotie. Daardoor levert 't willige instrumenten af voor het bedrijfsleven. Kijk maar naar 't fabriek: geen loonstrookje is hetzelfde; dat verscherpt de rivaliteit en voorkomt solidariteit. Eén-dimensionaal denken betekent 'n goeie consument zijn.

We moeten ons dus rekenschap geven van onze geschiedenis, die vooral een geschiede-

nis van onderdrukten is geweest. Essentieel voor 't onderwijs is dat we de vaardigheid moeten krijgen om deze historische processen te doorzien. Daarbij is de taal een belangrijke factor. Vaardigheden zijn dan gekoppeld aan de inhoud: we moeten ons eigen lot in eigen hand kunnen nemen, zélf geschiedenis kunnen maken, en die niet laten bepalen voor een kleine groep mensen. Mijn vooronderstelling is hierbij dat *alle mensen gelijke rechten hebben*.

Deze stelling moeten we gaan invullen, en daarbij moeten we elkaar flink op de huid zitten. Maar met eindeloos geëttter over jij bent wel orthodox en jij niet maak je solidariteit voor eenzelfde zaak onmogelijk. Loek Zonneveld denkt *statisch*. Hij ziet 't proces niet van het denken naar het doen en van het doen naar het denken. Hij zegt: 'Als je wilt veranderen is het 'waarom' een primaire vraag, het 'hoe' komt daarna', en 'eerst moeten we weten waarom we eigenlijk veranderen willen en waarom dat betekent: oppositie bedrijven. Dán moeten we nagaan of wat we willen allemaal wel kan binnen de bestaande kaders'. *Dat is denken in de orde van tijd en niet in de orde van processen*, waarin zowel denken als doen gefaseerd is.

Uit de spanning tussen denken en doen groeit een betere visie, en ook een betere strategie. *Al doende* komen we samen tot *beteren inzichten*, en tot definiëren en aanpakken van gezamenlijke tegenstanders. Ik noem maar wat: een COLO-nota³, de poot van het bedrijfsleven in streekcentra en l.b.o.-onderwijs, oudercomités waar de directeur van de timmerfabriek de baas is, CITO-toetsen.

Mensen als Martin Bartling en zijn makkers, Co van Calcar en zijn medewerkers aan het innovatieproject, staan voortdurend onder pressie van inspecties, A.B.C.'s en alles wat de behoudende kant gekozen heeft. Loek Zonneveld schuift ze op papier even terzijde als 'brave sleutelaars'; hij isoleert zich daarmee van wat er in het onderwijs aan de gang is. Voor de VON ligt er een stevige taak om de discussie tussen de werkers te stimuleren en te coördineren, en de projecten te steunen die een bewustwordingsproces op gang brengen.

NOTEN

- 1 Zie: Martin Bartling, *Voor een kind is de wereld niet in vakken gescheiden*. Moer 1973, 2, pag. 35.
- 2 Zie: Roger Garaudy, *Het alternatief*, socialisme met een menselijk gezicht. Utrecht enz. 1973, pag. 77.
- 3 C.O.L.O., Organisatie leerplan diskussienota. Den Haag 1971. *De kwikgroep colonota* heeft eind 1971 een *troonrede tegen de colonota* met vier memories van toelichting samengesteld. Op verschillende ledenvergaderingen van de VON is daarover gediscussieerd.
Zie ook: Jan Brands, 'Onderwijsvernieuwing vanuit de basis', *kan dat zomaar?* Meermoer 3 1973, pag. 3 e.v.